

Poznámky z

GEOGRAFIE

pre 2. ročník
gymnází
a stredných škôl

Autor: Martin Šlota

Zdroj: <http://www.zones.sk>

Používanie materiálov zo ZONES.SK je povolené bez obmedzení iba na osobné účely a akékoľvek verejné publikovanie je bez predchádzajúceho súhlasu zakázané.

OBSAH

OBSAH	2
AUSTRÁLIA A OCEÁNIA	4
AUSTRÁLSKY ZVÄZ	4
ŠTÁTY OCEÁNIE	4
<i>Nový Zéland</i>	4
<i>Ostatné štáty</i>	5
AFRIKA	6
NAJVÄČŠIE A NAJĽUDNATEJŠIE ŠTÁTY	6
PRÍRODNÉ POMERY	6
OBYVATELSTVO	6
POLNOHOSPODÁRSTVO.....	7
HOSPODÁRSTVO	7
NERASTNÉ BOHATSTVO	7
SEVERNÁ AFRIKA	7
JUHOAFRICKÁ REPUBLIKA	8
VIDEO.....	8
ÁZIA	9
OBYVATELSTVO	9
<i>Štáty Ázie podľa hospodárskej vyspelosti</i>	9
VÝCHODNÁ ÁZIA.....	9
<i>Japonsko</i>	9
<i>Čína</i>	10
<i>Tibet</i>	11
<i>Hong-Kong</i>	11
<i>Štyria ázijskí draci</i>	11
<i>Mongolsko</i>	11
<i>Kórejská ľudovodemokratická republika</i>	11
<i>Južná Kórea</i>	11
JUHOVÝCHODNÁ ÁZIA.....	11
(„Monzúnová Ázia“ – veľa zrážok, nízke teploty, 100 % vlhkosť)	11
<i>Singapur</i>	14
<i>Malajzia</i>	14
<i>Barma</i>	14
<i>Thajsko</i>	14
<i>Vietnam</i>	14
JUŽNÁ ÁZIA	14
<i>India</i>	15
JUHOVÝCHODNÁ ÁZIA	16
<i>Kurdský problém</i>	17
<i>Libanon</i>	17
<i>Sýria</i>	17
<i>Izrael</i>	17
AMERIKA	18
ŠTÁTY SEVERNEJ AMERIKY.....	19
<i>Kanada</i>	19
<i>USA</i>	20
ŠTÁTY STREDNEJ AMERIKY.....	21
<i>Mexiko</i>	21
<i>Ostatné štáty</i>	22
ŠTÁTY JUŽNEJ AMERIKY	23
<i>Andsko-Guayanská oblasť</i>	23
<i>Karibská oblasť</i>	23
<i>Andské štáty</i>	24

<i>Argentína</i>	24
<i>Brazília</i>	24
EURÓPA	25
PREHLAD	25
PRÍRODNÉ POMERY	25
JAZYKY	25
STREDNÁ EURÓPA	25
<i>Poľsko</i>	26
<i>Maďarsko</i>	26
<i>Česká republika</i>	26
<i>Rakúsko</i>	27
<i>Švajčiarsko</i>	27
<i>Nemecko</i>	27
ZÁPADNÁ EURÓPA	28
<i>Štáty Beneluxu</i>	28
<i>Holandsko</i>	28
<i>Belgicko</i>	29
<i>Luxembursko</i>	29
<i>Veľká Británia</i>	29
<i>Írsko</i>	29
<i>Francúzsko</i>	29
SEVERNÁ EURÓPA – ŠKANDINÁVIA	30
JUŽNÁ EURÓPA	31
<i>Španielsko</i>	31
<i>Taliansko</i>	31
JUHOVÝCHODNÁ EURÓPA (BALKÁN)	32
<i>Štáty bývalej Juhoslávie</i>	32
<i>Juhoslávia</i>	32
<i>Macedónsko a Čierna hora</i>	33
<i>Slovinsko</i>	33
<i>Srbsko</i>	33
<i>Chorvátsko</i>	33
<i>Bosna a Hercegovina</i>	33
<i>Albánsko</i>	33
<i>Grécko</i>	33
<i>Bulharsko</i>	34
<i>Rumunsko</i>	34
VÝCHODNÁ EURÓPA	34
<i>Ukrajina</i>	34
<i>Bielorusko</i>	35
<i>Moldavsko</i>	35
<i>Pobaltské krajiny</i>	35
<i>Rusko</i>	35
<i>Zakaukazské republiky</i>	35
<i>Stredná Ázia</i>	36

AUSTRÁLIA A OCEÁNIA

AUSTRÁLSKY ZVÄZ

- pôvodne – trestanecká kolónia
- najvzdialenejší kontinent od Európy
- hlavné mesto – Canberra
- obyvateľov – 17-18 miliónov (90 % na juhovýchode – za vrchmi; púšte – 0-2 obyvatelia/km²)
- demokracia, federácia, monarchia
- prírodné pomery:
 - veľmi pestrá príroda
 - podnebie:
 - tropické, subtropické (a mierne)
 - púšte, savany, tropické dažďové pralesy
 - povrch:
 - plochý
 - najväčšie pohorie – Veľké predelové (tu najvyššia časť – Austrálske Alpy)
 - vodstvo:
 - rieky Murray, Darling
 - jazerá – Amadeovo, Meckayovo, Eyrovo, Torrensovo
 - púšte:
 - Veľká piesočnatá púšť
 - Gipsonova púšť
 - Simpsonova púšť
 - Viktóriina púšť
- hospodárstvo:
 - priemysel:
 - všetky odvetvia
 - bohatá na suroviny (bauxit, čierne uhlie, železná ruda) ⇒ vývoz
 - poľnohospodárstvo:
 - ovce – najviac na svete v pomere k obyvateľom (130 miliónov)
 - hovädzí dobytok
 - pšenica

ŠTÁTY OCEÁNIE

- 11 miliónov obyvateľov
- 11 nezávislých štátov

Nový Zéland

- veľmi vyvinutý
- Severný a Južný ostrov
 - ↓
- hlavné mesto Wellington
- najväčšie mesto Auckland
- 3,5 miliónov obyvateľov (Maori – svojrázna kultúra)
- demokracia
- Mount Cook – najvyšší vrch (sopka) – 3764 m.n.m. na Južnom ostrove
- hospodárstvo:
 - priemysel:
 - všetky odvetvia
 - poľnohospodárstvo:
 - najväčšie stavy oviec na svete
 - hovädzí dobytok ⇒ mäso
 - mliečne výrobky (maslo (v lietadlách))
 - pšenica, ovocie

- povrch:
 - sopečná oblasť
 - Rotorua – plošina; vodná elektrárň

Ostatné štáty

- Fidži, Nová Guinea, Šalamúnove ostrovy, Vanuatu, Belau
- ostrovy:
 - pevninového pôvodu
 - sopečného pôvodu
 - koralového pôvodu
- teplo, žiadne ročné obdobia, veľa zrážok
- bujná vegetácia
- hospodárstvo:
 - potravinárske produkty (kokosová palma – mlieko, dužina (kopra)) → vývoz
 - rybolov
 - niektoré štáty aj vývoz nerastných surovín
 - cestovný ruch
 - pomoc zo zahraničia

AFRIKA***NAJVÄČŠIE A NAJĽUDNATEJŠIE ŠTÁTY***

Štát	Počet obyv. (mil.)
Nigéria	120
Egypt	60
Etiópia	58
Zair	48
J.A.R.	44

Štát	Rozloha (tis. km ²)
Sudán	2 505
Alžírsko	2 382
Zair	2 345
Líbya	1 760
Čad	1 284

PRÍRODNÉ POMERY

- rekordy:
 - najteplejší svetadiel (absolútne maximum – 58 °C – Azízia - Líbya)
 - najvyššia priemerná ročná teplota (=35 °C – Dabol – Etiópia)
 - 2. najhlbšie jazero na svete – Tanganika – 1 470 m
 - najdlhšia priekopová prepadlina na svete (Východoafrická)
- povrch:
 - plochý (planiny, plošiny)
 - Južná Afrika – vyššie (plošina Katalanga)
 - ¾ – savany + púšte
 - najvyšší vrchol – Kilimandžáro (5895 m.n.m.)
 - na juhu – pohorie Dračie vrchy
 - ostrovy – Seychelské, Kanárske, Azaské, Madagaskar (najväčší), Sokotra (2. najväčší)
 - polostrov - Somálsky
- vodstvo:
 - rieky: Níl, Kongo, Niger
 - jazerá: Tanganika, Viktóriino (2. najväčšie sladkovodné jazero sveta), Čadské
- fauna a flóra:
 - najviac veľkých zvierat:
 - slony (najväčšie)
 - levy (boja sa hyen), byvoly (najzúrivejší), leopardy, gepardy
 - hyeny (najzákernejšie), krokodíly, gorily, nosorožce (spolu s gorilami sú najohrozenejšie)
 - žirafy, zebry, pakone (na savanách), antilopy, hrochy
 - flóra:
 - tropické pralesy
 - na púšťach – suchomilné rastlinstvo
 - savany – trávnaté oblasti

OBYVATEĽSTVO

- 750 – 800 mil. obyvateľov
- 53 štátov (najchudobnejšie – Etiópia, Somálsko, Eritrea)
- jediný kontinent s prevahou černochoch
- málo moderných národov (kmeňová sústava obyvateľstva)
- najväčšia hustota zaľudnenia – Níl
- naj:
 - najmladší svetadiel:
 1. najnižší priemerný vek – každý 2. obyvateľ – do 15 rokov; priemerný vek – asi 48 rokov
 2. nestále hranice (neustále spory medzi etnikami)
 - najväčšia natalita a mortalita ⇒ počet obyvateľov stúpa, ale pomaly
 - najnegramotnejší kontinent
 - najviac ľudí/lekára

- najmenší podiel na svetovom trhu – 1% (hrubý domáci produkt – asi \$100 (Slovensko - \$1200))
- najnepokojnejší a najnestabilnejší kontinent
- najmenej urbanizovaný kontinent
- pred 1960 – väčšina územia – kolónie ⇒ Francúzske, Talianske, ... výrobky
- vláda zbraní; diktátori
- severná polovica – „Biela“ – Arabi – islam
- južná polovica – „Čierna“ – černosi – kresťanstvo (nie tak ako ho poznáme, ale vychádzajú z Biblie)

POĽNOHOSPODÁRSTVO

- v Afrike sa konzumujú najmä hľuznaté plodiny – jamy a bataty (plodiny podobné zemiakom)
- pestuje sa tu aj podzemnica olejná, ryža a proso
- exportnými plodinami sú káva (jej pravlasťou je Etiópia), kakaovník a podzemnica olejná (pobrežie Guinejského zálivu)
- v severnej Afrike sa pestujú na export olivy a palmy datľové (v Egypte sa ešte navyše pestuje aj bavlna)

Oblasť	Rastlinná a živočíšna výroba	
	Hlavný export	Pre obživu
Suché oblasti	bavlna, d'atle, olivy, vinič, citrusy	pšenica, ťavy, ovce, kozy
Oblasti saván	koreníe, káva, ovocie (mango, papája, avokádo)	ošípané, ovce, hovädzí dobytok, zemiaky, bataty, jamy, maniok, kukurica
Teplé a vlhké oblasti	kakao, koreníe, ovocie, káva, kaučuk, čaj, buráky (podzemnica olejná)	maniok, ovce, kozy, bataty, jamy, hovädzí dobytok

HOSPODÁRSTVO

- vyvážajú sa hlavne suroviny a poľnohospodársky výrobky
- priemysel je minimálne rozvinutý a je iba ťažobný, potravinársky alebo textilný (strojársky skoro vôbec neexistuje)
- najrozvinutejší región Afriky je jej severná časť (je tam lepšie rozvinutý priemysel a lepšie vybudovaná infraštruktúra)
- jediný rozvinutý štát Afriky je Juhoafrická republika
- hoci je Afrika druhý najväčší kontinent sveta, jeho ekonomika tvorí iba dve percentá svetovej ekonomiky

NERASTNÉ BOHATSTVO

- obrovské ložiská farebných kovov.
- medená ruda je hlavne na Západnom pobreží Afriky a v Zaire
- ložiská diamantov sa nachádzajú na rovníku a na pobreží Guinejského zálivu
- ruda železa je najmä v Južnej Afrike a Libérii
- ložiská zlatej rudy sú v Sudáne, Zimbabwe, Ghane a hlavne v Južnej Afrike
- ložiská ropy svetového významu sú hlavne v Líbii, Alžírsku a v Guinejskom zálive (Nigéria a Gabon)

SEVERNÁ AFRIKA

Štát	Hlavné mesto	Typ štátu	Počet obyv. (mil.)
Egypt	Káhira	republika	63
Líbya	Tarábulus (Tripolis)	republika	5
Tunisko	Tunis	republika	8
Alžírsko	Alžír	republika	27
Maroko	Ribát	monarchia	27

- najrozvinutejší región Afriky
- žijú tu Arabi, hlavné náboženstvo je islam; kombinácia orientálnej (islamskej) a africkej kultúry
- poľnohospodárstvo:
 - obilie sa pestuje len na zavlažovaných územiach a v púštnych oázach
 - pestujú sa tu najmä olivy, korkový dub a v púštnych oázach aj palma datľová
 - v živočíšnej výrobe prevláda chov oviec a kôz
 - vývoz – olivovník (olivy, olivový olej), palma datľová (d'atle)

- bohatá na nerastné suroviny – ropa a zemný plyn, čierne uhlie, rudy železa a farebných kovov, fosfáty
- cestovný ruch → bohatstvo (Tunis, Maroko, Egypt)
- v Alžírsku a Líbii sú svetovo dôležité ložiská ropy a zemného plynu
- najvýhodnejšie podmienky pre osídľovanie sú na severe, pri pobreží Stredozemného Mora a v delte Nílu.

JUHOAFRICKÁ REPUBLIKA

- 44 mil. obyvateľov, hl. mesto: Pretória, demokracia
- jediný hospodársky rozvinutý štát Afriky
- úradnými jazykmi sú angličtina a afrikánčina, je tu vysoká gramotnosť (82%)
- mestá:
 - Johannesburg – 2,1 mil. – hospodárske a priemyselné centrum; prevládajú černosi, vysoká kriminalita
 - Kapské mesto – 2 mil. – parlament; prevládajú tu belosi, menšia kriminalita
 - Pretória – 1 mil.
 - Durban – 1,1 mil.
 - Soweto – 1 mil.
 - 50 % urbanizácia
- obyvateľstvo:
 - černosi – 78 %
 - belosi – 12 %
 - ostatní (miešanci) – 10 %
 - 60 %-ná negramotnosť
- výroba:
 - 1. miesto svetovej produkcie zlata (25 %), diamantov, zinku, vanádu, platiny (50 %)
 - ťažba čierneho uhlia (4 % svetovej produkcie)
 - strojársky priemysel – zbrane, dopravné a banské stroje
- od r. 1994 sú černosi zrovnoprávnení s bielymi
- najnižšia kriminalita v Afrike

VIDEO

- Sudán:
 - na severe – Arabi; na juhu – kresťania ⇒ vojna
 - škola – tresty, násilné učenie koránu
- Etiópia:
 - pekná krajina, dobrí krajčír; bieda

ÁZIA

OBYVATEĽSTVO

- najľudnatejší svetadiel sveta – 3,5 miliardy obyvateľov
- osídlenie:
 - nerovnomerne rozložené
 - vysoká koncentrácia – pobrežie Číny, ostrov Jáva, povodie Gangy, India, Japonsko, Bangladéš
 - nízka koncentrácia – Tibet, Sibír, Arabský polostrov, Irán, Irak
- veľmi pestré etnické (národnostné) a rasové zloženie obyvateľstva
- náboženstvo – islam, hinduizmus, budhizmus
- 30 % urbanizácia – dosť málo (výnimky: Izrael, Japonsko, Turecko)
- štátne zriadenia:
 - málo federácií (India, Malajzia, Spojené arabské emiráty)
 - konštitučné: Malajzia, Thajsko, Nepál, Japonsko
 - absolutistické: Saudská Arábia, Bahrajn, Brunej (najviac absolutistických monarchií na svete)
 - totality: Vietnam, Čína, Kambodža
- v Thajsku, Parne a Afganistane sú tvrdé tresty za drogy (protidrogová politika)

Štáty Ázie podľa hospodárskej vyspelosti

1. Hospodársky najvyspelejšie krajiny:
 - Japonsko (Izrael?, Singapur???)
2. Hospodársky vyspelé (rozvinuté) štáty:
 - Izrael, Turecko
 - novoindustrializované štáty:
 - 4 ázijský draci: Singapur, Južná Kórea, Taiwan, (Hongkong)
 - + ďalší draci: Malajzia, Thajsko
 - bohaté ropné štáty: Katar, Kuwajt, Sae, Bahrajn, Brunej
3. Stredne rozvinuté štáty:
 - Sýria, Jordánsko, Čína, Severná Kórea, Indonézia (→ drak), Filipíny
 - Irak, Irán, Rusko – pokles (→ málo rozvinuté)
4. Málo rozvinuté štáty:
 - India, Srí Lanka, Myanmar, Pakistan, Barma
 - stredoázijské štáty bývalého ZSSR
5. Najzaostalejšie štáty:
 - Jemen, Maledivy, Bhútán, Afganistan, Kambodža, Nepál, Bangladéš, Laos, Vietnam

VÝCHODNÁ ÁZIA

Štát	Hlavné mesto	HDP [\$]	Poč. obyv. (mil.)
Čína	Peking	1 000	1300
Japonsko	Tokio	30 000	130
Honk-Kong	Hong-Kong		5,5
KLDR	Pchjongjang		23
Kórejská rep.	Soul	8 000	45,5
Mongolsko	Ulanbátar		2,5
Taiwan	Taibei	11 000	

Japonsko

- demokracia, cisárstvo
- 130 miliónov obyvateľov; 80 % urbanizácia
- 2. najvyspelejší štát sveta
- hlavné mesto – Tokio
- prírodné podmienky:

- ostrovný štát (najviac obyvateľov – Honšu, Kjúšú; málo obyvateľov, zalesnený – Hokajdo)
- hornatá krajina (málo nížin ⇒ dovoz potravín)
- mosty medzi ostrovmi
- časté zemetrasenia → budovy im prispôsobené
- najvyššia hora – Fudži (sopka)
- potraviny:
 - druhé miesto v svetovom rybolove; nerešpektuje zákaz lovu veľrýb
 - hlavná potravina – ryža
- Japonci sú veľmi pracovití:
 - tímovosť
 - neberú si dovolenku
 - pracujú 12 hodín denne aj v sobotu (práca – zmysel života)
- veľký význam má urán a atómová energetika
- priemysel:
 - závisí na dovoze energetických a surovinových zdrojov (sú tu len náleziská uhlia pokrývajúce polovicu spotreby):
 - ropa – zo Saudskej Arábie; uhlie – USA, Austrália; železná ruda – Austrália, India; bauxit – Austrália, Indonézia; farebné kovy – USA
 - 10 % všetkého svetového priemyslu
 - priemysel zaznamenal po druhej svetovej vojne veľký nárast:
 - zameraný na moderné odvetvia
 - veľký význam sa prikladá vede a výskumu
 - veľké množstvo spotrebného tovaru
 - strojársky – doprava (automobily – svetová jednotka)
 - chemický, hutnícky
 - spotrebná elektronika, optika
 - najväčší výrobca lodí
 - obrovské množstvo svetovo známych firiem a značiek (automobily – Kawasaki, Honda, Mitsubishi, ...; elektronika – Sony, Aiwa, GVC, ...; optika – Fuji, Minolta, Canon, Fujitsu)
- šťastie, že prehrali 2. svetovú vojnu, lebo nemohli investovať do zbraní (zákaz)
- lacná elektronika a obrovské sumy za byty a potraviny

Čína

- komunistická diktatúra, ale kapitalistická ekonomika; svetová veľmoc, aj atómová
- 1,3 miliardy obyvateľov (najľudnatejší štát sveta)
- hlavné mesto – Peking
- priemysel:
 - jeden z 10 priemyselne najvyspelejších štátov sveta
 - je tu železná ruda a uhlie
 - jedna z hospodársky najvýznamnejších krajín (kvalita je iba priemerná, ale kvantita je veľmi vysoká) – 1. miesto v produkcii:
 - obilia, pšenice, ryže, zemiakov, zeleniny
 - tabaku, bavlny
 - ošipáných, rýb, mäsa
 - cementu, obuvi, televízory
- Mao'c'Tung:
 - dlhoročný diktátor
 - následkami jeho „pokusov“ zomreli milióny ľudí
- prehustený, priemyselný, vyspelý východ krajiny
- nehostinný, neobývaný západ (nízka úroveň kultúry)
- mestá:
 - Shanghai (prístav)
 - Hongkong (získaný od Anglicka)
 - Makao (ešte stále portugalská kolónia, ale dostáva sa do rúk Číny)
- priemysel:
 - obrovské zásoby čierneho uhlia → tepelné elektrárne
 - rieky

- rýchly rozvoj (pomaly predbieha Európu)
- relatívne malý HDP
- vykonáva sa tu veľa trestov smrti (vyše 2000 za rok, čo je 3-krát viac ako na celom svete)
- pred 50 rokmi anektovala Tibet
- snaha znížiť pôrodnosť (v meste jedno dieťa, na vidieku dve, ináč pokuta)

Tibet

- pôvodná kultúra aj tu zaniká, žije tu už viac Číňanov ako Tibetánov
- je pod správou Číny, ktorá si ho anektovala
- duchovný vodca Dalajláma žije v azyle (v Indii)
- je tu snaha znížiť pôrodnosť
- hutnícky priemysel

Hong-Kong

- bývalá britská kolónia, od roku 1997 patrí pod čínsku správu
- Čína sa zaviazala, že tu ešte 50 rokov zachová pôvodnú demokraciu
- 5,5 milióna obyvateľov
- tretie najvýznamnejšie finančné centrum sveta

Štyria ázijskí draci

- po vzore Japonska, silná industrializácia
- zahraničný kapitál (USA a Japonsko)
- moderné technológie, odvetvia nenáročné na energiu (elektrotechnika)

Mongolsko

- 3 milióny obyvateľov, hlavné mesto – Ulanbátár
- postkumunistický štát
- veľká natalita i mortalita:
- slabá cestná sieť
- jedna z najexotickejších krajín na Zemi
- jedia surových svišťov → mor kosí ľudí
- viera nedovoľuje obrábať pôdu ⇒ veľký nedostatok vitamínu C
- ako výhrevné palivo je tu používaný ťaví trus
- z kvaseného kobyliého mlieka vzniká alkohol kumis
- na koňoch používajú drevené sedlá
- problémy s vodou (občas sucho, občas záplavy)
- neexistuje tu priemysel
- zvieratá zabíjajú vytrhnutím srdca

Kórejská ľudovodemokratická republika

- severná časť polostrova
- totalita (vodca Kim Jor Xen)

Južná Kórea

- južná časť polostrova
- demokracia
- ázijský drak
- rozvinutý priemysel (značky KIA, Daewoo, Samsung)

JUHOVÝCHODNÁ ÁZIA

- „Monzúnová Ázia“ – veľa zrážok, nízke teploty, 100 % vlhkosť
- veľké rozdiely ekonomík
- najdynamickejšia sa rozvíjajúca časť Ázie

- štátne zriadenia:
 - totalitné štáty (diktatúry) alebo obmedzená demokracia
 - veľa monarchií
- hospodárstvo:
 - významné postavenie má CR
 - hlavné produkty – ryža, rybolov (export SR), ananás (export SR), kaučukovník
 - maniok, sója, cukrová trstina, palma olejná, tabak, bavlník, koreniny, palma kokosová, vzácne drevo, kakao, káva, čajovník
 - vyrobí sa tu 60 % svetového ópia
- náboženská a kultúrna rôznorodosť:
 - kresťanstvo: Filipíny
 - islam: Indonézia, Brunej, Malajzia
 - budhizmus: Thajsko, Laos, Barma (Myanmar)
- mongoloidná rasa
- veľmi vysoké tresty za drogy, častá prostitúcia
- ľudozrúti sú na ostrove Papua Nová Guinea
- na ostrove Komando sa vyskytuje najväčší žijúci jašter
- prírodné podmienky: tropické dažďové pralesy – miznú (vypaľovanie, výrub); najväčšia rieka – Mekong (4500 km)

Štát	Hlavné mesto	Štátne zriadenie	Obyvateľstvo (počet, zloženie)	HDP (v dolároch na obyvateľa)	Náboženstvo	Hospodárstvo		Zaujímavosti
						Priemysel	Poľnohosp.	
Barma (Myanmar)	Rangún	monarchia, diktatúra	44 mil.	250	budhizmus	vývoz: lesné hospodárstvo, ryby		
Thajsko	Bangkok (Krung Thep)	konštitučná monarchia	60 mil.	2040	budhizmus (95 %)			77 % obyv. –vidiek; CR (najviac v JV-Ázii)
Malajzia	Kuala Lumpur	monarchia	20 mil. Malajci (57 %) Číňania (32 %) Indovia (10 %)	3160	islam (53 %) budhizmus (17 %)	mikroprocesory, montáž áut (Kancil) spracovanie ropy, kaučuku, chemický a potravinársky priemysel, produkcia cínu – 1. miesto na svete	kaučukovník, palma olejová	na vidieku je výrazne nižšia životná úroveň
Indonézia	Jakarta (najväčšia v JV-Ázii – 10 mil.)		190 mil.	730	islam	výroba lietadiel, ropa	ryža, sója, maniok, kaučukovník	východný Timor – kresťania po Portugalcoch; Bali – CR; najľudnatejší islamský štát
Singapur	Singapur	štát – mesto (626 km ²)	3 mil.	19310		najvýznamnejšie obchodné, dopravné a bankové centrum JV-Ázie; petrochémia, textil, elektronika		obrovská moderná armáda; najlepšia výuka informatiky na svete
Brunej	Bandar Seri Begawan	absolutizmus (najbohatší človek na svete)	0,3 mil.	16730	islam	ropa		
Filipíny	Manila		65 mil.	830	kresťanstvo	vysoká zadlženosť		zneužívanie detí
Laos	Vientiane		5 mil.	290	budhizmus (58 %) kmeňové náboženstvá (34 %)			
Kambodža	Pnompen	monarchia	10 mil.	250	červení kméri			
Vietnam	Hanoj	socialistická republika	71 mil.	170	–			

Singapur

- od 1965 samostatný (predtým Britská kolónia)
- len 626 km²
- dopravné centrum (prístav, letisko), obchodné, bankové a finančné centrum regiónu
- silná armáda (najmä letectvo)
- vysoká čistota, za jej porušenie vysoké tresty
- rozvinutý priemysel
- textilný, chemický, elektronický
- spotrebný tovar (elektronika, hračky, textil, obuv)

Malajzia

- ostrov Jáva je preľudnený, už tu nie žiadna príroda
- výskyt pirátov

Barma

- polovicu územia zaberajú lesy
- jeden z najväčších dodávateľov drog (heroín, ópium)

Thajsko

- kráľ je nedotknuteľný, ovláda cirkev
- priemysel je hlavne v Bangkoku
- ryža, ryby (9. miesto), ópium
- cín, drahokamy
- krajinu možno rozdeliť na bohatý Bangkok a chudobný sever

Vietnam

- Ho či min – najväčšie mesto
- väčšina obyvateľov – roľníci (ryža, sladký zemiak)
- predávajú ryžu (asi za 5000 Sk) a jedia niečo iné
- doprava:
 - bicykle, motorky (to je už prepych)
 - žiadne autobusy, vlaky, ...
- športy:
 - ping-pong (nemajú na Čínu)
 - badminton – nemajú na Indonéziu
 - futbal s vysušeným grapefruitom
- školstvo:
 - asi 1500 žiakov na jednej škole
 - 5 žiakov v jednej lavici
 - 40 žiakov v triede
 - 3 mesiace prázdnin na základnej škole
- podnebie:
 - monzúny
 - apríl – júl: horúco
 - júl – september: prší, záplavy

JUŽNÁ ÁZIA

- podnebie – monzúny:
 - príchod – koniec máje
 - odchod – september
 - október – najlepšie obdobie na návštevu
- vo všetkých štátoch regiónu okrem Indie a Pakistanu prevláda poľnohospodárstvo ako hlavné odvetvie hospodárstva (živí sa ním až 70 % ľudí; plodiny – pšenica a ryža)

- export čaju (India, Srí Lanka)
- nízky HDP (iba niekoľko sto)
- bývalé britské kolónie: India, Pakistan, Bangladéš
- Nepál, Bhután, Srí Lanka (Cejlón), Maledivy
- najchudobnejší región Ázie spolu s jej východným regiónom

Štát	Hlavné mesto	Počet obyvateľov (mil.)	HDP	Náboženstvo	Hospodárstvo	
					Priemysel	Poľnohosp.
Pakistan	Islamabad	130	430	islam		pšenica, bavlník
Bangladéš	Dháka	130	22	islam		juta
Srí Lanka	Kolamba	18	600	budhizmus (70 %) hinduizmus (16 %)	textilný priemysel	čaj, kaučukovník
Maledivy	Male	0,26	460	islam	rybolov + CR	
Nepál	Kathmandu	21	190	budhizmus, hinduizmus	bez nerastného bohatstva (iba drevo, vodná energia) ⇒ skoro žiaden priemysel	jaky, cukor, juta
					CR	
Bhútán	Thimpu	0,7	180	budhizmus (70 %) hinduizmus (25 %)		

India

- hlavné mesto – Dillí (Delhi)
- počet obyvateľov – 1 miliarda (preľudnená); ročný prírastok je okolo 20 miliónov ľudí
- HDP = 290 USD/obyvateľa
- demokratická federatívna republika (25 štátov); jadrová veľmoc
- obyvateľstvo:
 - kastový systém
 - vyše 70 % žije na vidieku
 - 50 %-ná negramotnosť
 - populačná explózia (18 – 20 mil. ročne – cca. v roku 2030 predstihne Čínu)
 - náboženstvo:
 - hinduisti – 80 %
 - moslimovia – 12 %
 - kresťania – 2 %
 - sikhovia – 1,2 %
 - džinisti, budhisti
- osídlenie:
 - urbanizácia je len 26 %, ale je tu 18 miliónových miest
 - Kalkata – 13 mil.
 - Bombaj (Mumbat) – 12 mil.
 - Dillí – 10 mil.
 - Madrás – 6 mil.
 - mestá majú problém s odpadkami, iba tretina z nich má kanalizáciu
- priemysel:
 - nerastné bohatstvo – železo, rudy kovov, čierne uhlie, plyn, ropa
 - nedostatok elektrickej energie a jej časté výpadky
 - strojársky priemysel – nákladné autá, autobusy (TATA), najviac mopedov na svete
 - hutnícky priemysel
 - najpriemyselnejší štát regiónu
 - textilný priemysel – ľan, konope, bavlna
- poľnohospodárstvo:
 - zamestnáva 66 % obyvateľov
 - cca. 50 % územia je orná pôda
 - ryža, strukoviny (sever), pšenica, bavlna, konope, cukrová trstina

- najviac kusov hovädzieho dobytku na svete (len ako ťažná sila)
- export – korenie, čaj, bavlnené výrobky, juta, tabak
- zaujímavosti:
 - natočí sa tu najviac filmov na svete (400)
 - vyrobí sa tu najviac mopedov na svete
 - príšerná hygiena, len tretina miest má kanalizáciu
 - obrovské problémy s chorobami (lepra a mor)
 - jazdí sa vľavo
 - veľa atómových elektrární (aj tak sú časté kolísania a výpadky elektrickej energie, ktoré sú spôsobené jej nedostatkom)

JUHOVÝCHODNÁ ÁZIA

- hlavné znaky:
 - islam (výnimka – Izrael (judizmus), Libanon)
 - žijú tu Arabi (+ Peržania (Iránci) + Turci + Kurdi)
 - púšte (⇒ sucho + horúco)
- tri štvrtiny svetových ložísk ropy sú tu
- je tu aj väčšina ázijských monarchií
- väčšinu povrchu tvoria púšte a polopúšte
- chov tiav, oviec, kôz, koní
- pestovanie datľovníka, tabaku, kávy

Štát	Hlavné mesto	Počet obyvateľov (mil.)	HDP	Náboženstvo	Hospodárstvo	
					Priemysel	Poľnohosp.
Afganistan	Kábul	20,3	300	islam	dovoz strojov textil, potraviny vývoz – koberce, orechy, vlna	pšenica, ryža, vinná réva, ovce, ťavy, kozy
Irán	Teherán	58,1	1900	islam	vývoz – ropa, datle, koža	pšenica, datle, hov. dobytok
Irak	Bagdad	17,1		islam	vývoz – ropa, datle, koža	pšenica, datle, hov. dobytok
Turecko	Ankara	56,5		islam	vývoz – ovocie, tkaniny, koberce, tabakové výrobky, koža, vlna, oceľ	
Sýria	Damask	13,4	1250	islam	vývoz – ropa, bavlna	pšenica, olivy, citrusy, bavlna
Libanon	Bejrút	2,8		islam	vývoz – klenoty, odevy	pšenica, olivy, citrusy, hov. dobytok, ovce, kozy
Izrael	Jeruzalem	5,2	13760	Židi, Moslimovia	vývoz – stroje, diamanty, chemikálie	pšenica, zemiaky, citrusy, banány
Jordánsko	Ammán	3,7	1190	islam, kresťanstvo	vývoz – nerasty, hnojivá	
Saudská Arábia	Rijád	15,5	8050	islam	vývoz – ropa, palivá	
Spojené arabské emiráty	Abú Dabí	2,3	22500	islam	vývoz – ropa	
Omán	Maskat	2,1	5600	islam, hinduizmus	vývoz – ropa, meď, hliník	
Jemen	San	13	540	islam	vývoz – bavlna, koža, ryby, káva	

Kuvajt	Kuvajt	2,1	23350	islam	vývoz – ropa a ropné výrobky
Bahrajn	Mukarrak	0,43	7870	islam	vývoz – ropa, perly

Kurdský problém

- Kurdov sú desiatky miliónov
- majú vlastný jazyk a kultúru
- PKK = Kurdska strana pracujúcich

Libanon

- polovicu obyvateľstva tvoria kresťania ⇒ občianska vojna medzi mohamedánmi a kresťanmi
- bývalá švajčiarska kolónia

Sýria

- hlavné mesto – Damašk – je 4000 rokov staré a je to jedno z najkrajších miest na svete
- podobná životná úroveň ako u nás
- je protiamerická a arabská
- totalitná vláda – Náfíz Asad (prezident a vodca jedinej strany)
- dostatok vody
- dve prehraté vojny s Izraelom
- rozvinutý priemysel

Izrael

- vojenský štát ⇒ pre ženy je tiež základná vojenská služba v trvaní dvoch rokov
- vďaka dômyselnému systému zavlažovania je Izrael zelenou krajinou

AMERIKA

- delenie:
 - fyzicko-geografické hľadisko:
 1. Severná Amerika
 2. Južná Amerika
 - hranica – Peganpepecká šija
 - Karibské ostrovy patria k Severnej Amerike
 - politické, historické, kultúrne, hospodárske hľadisko:
 1. Latinská Amerika – až po hranice USA
 2. Anglosaská Amerika
- rozloha – 42 mil. km² (Severná Amerika – 24,2 mil. km²; Južná Amerika – 17,8 mil. km²)
- poloha:
 - západná, severná a južná pologuľa
 - najjužnejšie miesto – mys Horn
 - najsevernejšie miesto – ako pevnina je to Barrowov mys a aj s ostrovmi je to najsevernejší bod Grónska
 - najvýchodnejšie miesto – mys Branco
 - najzápadnejší bod (ostrov) – Attu
 - nachádzajú sa tu všetky podnebné, vegetačné pásma a všetky pôdy ⇒ rozmanitá príroda
- horizontálna členitosť:
 - Severná Amerika (je členitejšia):
 - ostrovy:
 - ostrovy kráľovnej Alžbety
 - Viktóriin ostrov, Baffinov ostrov, ...
 - Newfoundland
 - Vancouver
 - Veľké (Kuba), Malé Antily
 - polostrovy:
 - Labrador
 - Aljaška
 - Florida, Kalifornia
 - Yucatan
 - Južná Amerika:
 - Falklandy
 - záliv Maracaibo
- geologický vývoj a stavba:
 - vznik Atlantického oceánu – treťohory
 - pohyby dosiek: západná časť sa ponára, východná časť sa tlačí na sever
 - pohyby dosiek ⇒ zemetrasenia a sopečná činnosť
 - sopečné vrchy (Citlaltépetl – 5610 m)
 - Kanadský štít (okolo Hudsonovho zálivu až k jazerám) – najstarší
 - Apalače, Guayanská vysočina, Brazílska vysočina – ešte v prvohorách ⇒ zarovnané
 - Kordiliery a Andy – koniec druhohôr a treťohory:
 - najvyšší vrch Severnej Ameriky – Mount McKinley – 6194 m
 - najvyšší vrch Južnej Ameriky – Aconcagua – 6959 m
 - štvrtohory – ľadovec → jazerá (tektonicko-glaciálny pôvod)
 - najmladšie sú nížiny – Arktická, Mississipská, Atlantická, Amazonská, Laplatská
- klíma:
 - všetky podnebné pásma
 - činitele :
 - zemepisná šírka
 - nadmorská výška
 - morské prúdy (Labradorský, Peruánsky, ...) – napr. nad studeným prúdom vodné pary strácajú schopnosť kondenzácie ⇒ žiadne zrážky ⇒ púšť na pobreží
 - reliéf (usporiadanie pohorí je severovýchodné)
 - zrážky – 10 až 3000 mm/rok
- vodstvo:

- rieky v Severnej Amerike: Mississippi+Missouri, Ohio, rieka Svätého Vavrinca, Yucon, Mackenzie, Rio Grande, Colorado
- rieky v Južnej Amerike: Amazonka, Paraná, Orinoco
- jazerá – Severná Amerika: Horné, Hurónske, Michiganské, Veľké jazero otrokov, Veľké medvedie, Erijské, Winnipegské, Ontario, Veľké solné jazero
- jazerá – Južná Amerika: Maracaibo, Lagoa dos Patos, Salar de Uyuni, Titicaca (veľmi vysoko – 3812 m.n.m.)
- pôdy – dĺžková zonálnosť (Labrador – diagonálna zonálnosť)
- rastlinstvo – bohaté (všetky pásma)
- živočíchy – bizóny, kondor, grizzley, jaguár, puma, kojot, lama, moriak

ŠTÁTY SEVERNEJ AMERIKY

Kanada

- rozloha – 10 mil. km²
- počet obyvateľov – 31 mil.
- priemerná hustota obyvateľstva – 3,1 obyv./km²
- patrí medzi 10 najrozvinutejších štátov sveta
- konštitučná monarchia, nezávislý federatívny štát od roku 1867
- člen britského spoločenstva národov (oficiálny panovník – britská kráľovná, ale v skutočnosti guvernér, ktorého volí parlament; pozn. aspoň dúfam)
- 10 provincií a 2 teritóriá:
 - atlantické provincie: Nové Škótsko, Nový Brunswick, Newfoundland, Ostrov princa Edwarda
 - centrálné provincie: Québec (chce samostatnosť), Ontário
 - prerijské provincie: Alberta, Manitoba, Saskatchewan
 - britská provincia – Britská Kolumbia
 - teritória – Severozápadné, Yucon
- osídľovanie:
 - pôvodní obyvatelia – indiáni – asi pred 25000 rokmi cez Beringov prieliv
 - Eskimáci – pred 3000 – 5000 rokmi
 - Angličania, Holanďania – 16., 17. storočie
 - menej černochoch než v USA
- obyvateľstvo:
 - Frankokanaďania – 30 %
 - Anglokanaďania – 40 %
 - prisťahovalci (hlavne belosi) – 25 %
 - pôvodní obyvatelia – 5 %
 - zamestnanosť:
 - 60 % v terciálnej sfére (služby, úrady, ...); 64 % HDP
 - 30 % v priemysle; 33 % HDP
 - 10 % v poľnohospodárstve; 3 % HDP
 - migrácia – hlavne vnútorná (za prácou)
 - imigrácia – vláda sa snaží obmedzovať
 - najväčšia koncentrácia – juhovýchod
- mestá:
 - hlavné – Ottawa
 - najväčšie – Toronto
 - východ – Montreal, Quebec, Halifax
 - stred – Winnipeg, Edmonton, Calgary
 - západ – Vancouver – export do Ázie
- nerastné bohatstvo:
 - zemný plyn (3. miesto), ropa (11. miesto)
 - železná ruda – Labrador
 - zinok, nikel, azbest – 1. miesto; olovo, molybdén – 3. miesto
 - zlato, striebro – 4. miesto
 - urán – 1. miesto
- priemysel:

- hutnícky (Al, Fe) – hliníkareň v Kitine (→ vývoz)
- strojársky – stroje, zariadenia, dopravné stroje
- elektrotechnický
- chemický
- drevospracujúci (Britská Kolumbia)
- potravinársky, textilný
- elektrárne:
 - 80 % – hydroelektrárne
 - jadrové
- poľnohospodárstvo:
 - Saskatchewan, Manitoba
 - pšenica, jačmeň, zemiaky, cukrová repa, sója
 - hovädzí dobytok, rybolov, soby
- doprava – všetky druhy (transkontinentálna železnica, diaľnice, lodná, letecká, námorná, potrubná)
- CR:
 - Niagarské vodopády, jazerá, pohoria
 - veľké mestá
 - národné parky – Jasper, Banff (1885)

USA

- rozloha – 9,4 mil. km²
- počet obyvateľov – 264 mil.
- priemerná hustota obyvateľstva – 28 obyv./km²
- United States of America (Spojené štáty americké)
- najvyspelejší štát sveta (25 % produkcie)
- federatívny štát s veľkou prezidentskou mocou (prezidentská demokracia)
- história:
 - 1607 – prvá anglická osada
 - 1775 – 1776 – vojna za nezávislosť (4.7. – Deň nezávislosti)
 - 1861 – 1865 – občianska vojna (juh proti severu) (apríl 1865 zavraždený Abraham Lincoln)
 - 1867 – kúpili od Ruska Aljašku
- obyvateľstvo a osídlenie:
 - pôvod:
 - obyvateľstvo európskeho pôvodu – 74 % (1. vlna – kolonizácia – Angličania, Francúzi, Holanďania, Íri; 2. vlna – koniec 19. st. – 20. roky 20. st. – zo Strednej Európy)
 - černosi – 12 % (z Afriky – ako otroci – juh)
 - z Latinskej Ameriky – 8 %
 - ázijci – 3 % (západ)
 - indiáni, eskimáci – 1 %
 - miešanci – 2 % (juh)
 - príčiny rozmachu:
 - nebojuje sa počas svetových vojen na jej území a profituje počas nich z obchodu so zbraňami a inými položkami
 - po vojne sa jej kapitál dostáva do postihnutých častí sveta a Amerika má z toho zisky
 - nerastné suroviny a výborná geografická poloha
 - pribojní ľudia (z Európy, lebo tu sa nemohli uplatniť)
 - rozmiestnenie – hlavne megalopolis Bos-Wash, megalopolis Chi-Pitts, okolo Veľkých jazier, tichooceánska oblasť (Seattle, San Diego, San Francisco)
 - zamestnanosť:
 - 60 % v terciálnej sfére
 - 35 % v priemysle
 - 5 % v poľnohospodárstve
- nerastné bohatstvo:
 - čierne uhlie, ropa, zemný plyn, medená ruda (2. miesto)
 - železná ruda, zlato, striebro, wolfrám, urán
- priemysel:

- hlavne v okolí Veľkých jazier a Apalačov
- energetický – jadrové elektrárne, tepelné elektrárne, hydroelektrárne (Kordillery – Colorado, ...)
- hutnícky – hlavne železo (rozkvet na začiatku 20. st.), meď (Kalifornia), hliník (bauxit z Guayany a Surinamu)
- strojársky:
 - dopravný – autá, lietadlá, lode
 - poľnohospodárske, priemyselné stroje a zariadenia
- elektrotechnický (rýchly rozvoj):
 - biela a čierna technika
 - počítače (Silicon Valley)
- zbrojársky a kozmický
- petrochemický:
 - okolie Mexického zálivu – spracovanie ropy (ropa je hlavne z Perzského zálivu a Aljašky)
 - 70. roky – ropná kríza – produkcia ropy je príliš vysoká a jej cena začala klesať ⇒ tí, čo ju predávajú si stanovia (vyššiu) cenu a v Amerike je drahá ⇒ začatie ťažby na Aljaške
- textilný – spracovanie bavlny
- potravinársky
- drevospracujúci (Seattle), papiernický
- poľnohospodárstvo:
 - rastlinná výroba:
 - kukuričný pás:
 - okolie Veľkých jazier
 - černoze, výborné podmienky
 - kukurica, sója, slnečnica, ovocie, cukrová repa
 - pšeničný pás:
 - stredný a horný tok Mississippi
 - jačmeň, proso, cirok, krmoviny
 - bavlníkové pásma:
 - dolný tok Mississippi a pobrežie Mexického zálivu
 - bavlník, citrusy, podzemnica olejnatá, ryža
 - pacifické pobrežie – subtropické podnebie – citrusy
 - živočíšna výroba:
 - chov hovädzieho dobytku, ošípaných – intenzívny chov – Veľké jazerá
 - hovädzí dobytok, ovce, kone – extenzívny chov – úpätie Kordillier (prérie, polopúšte)
 - je v súkromných rukách (veľké farmy)
- doprava – cestná (hustá sieť diaľnic), železničná (hlavne nákladná), riečna, kabotážna (rieka Svätého Vavrinca, Mississippi), námorná, potrubná, letecká
- cestovný ruch:
 - veľké prírodné bohatstvo (Yellowstonský park, Sekvoja, Grand Canyon, Niagarské vodopády)
 - Las Vegas, Hollywood

ŠTÁTY STREDNEJ AMERIKY

- najchudobnejšie štáty Ameriky, slabo rozvinuté, banánové republiky
- lepšie sú na tom iba Mexiko a Kostarika – HDP blízke Slovensku

Mexiko

- 100 mil. obyvateľov
- geografickou polohou patrí do Severnej Ameriky, ale charakterom skôr do Latinskej Ameriky
- republika, problém so splácaním dlhov
- pobrežie:
 - nie veľmi členité (polostrov Yucatán, Kalifornský polostrov)
 - z východu – Karibské more a Mexický záliv, zo západu – Tichý oceán
- povrch:
 - hornatý
 - západná Sierra Madre – Sierra Madre Occidental
 - východná Sierra Madre – Sierra Madre Oriental
 - južná Sierra Madre – Sierra Madre del Sur

- Mexická plošina – medzi západnou a východnou Sierrou Madre, Anahuatská plošina
- nížiny – na pobreží (Yucatán, Kalifornský polostrov)
- zemetrasenia (v r. 1985 – tisícky mŕtvych, 8. stupeň)
- sopky – Popocatepetl, Citlaltépetl
- podnebie:
 - subtropické, tropické
 - smerom na juh pribúdajú zrážky
 - časté a pravidelné hurikány
 - na pobreží – porasty charrapal
 - na hranici s USA sú púštne a polopúštne formácie
 - smerom na juh – svetlé tropické lesy, na Yucatáne dažďové lesy
- vodstvo:
 - jediná väčšia rieka je Rio Grande, ostatné sú na lodnú dopravu príliš krátke a majú príliš veľký spád (využitie pri vodných elektrárnach)
 - na Mexickej plošine sú bezodtokové oblasti
- obyvateľstvo:
 - sústreďuje sa v na Mexickej plošine
 - indiáni – boli vyničení
 - veľa mesticov a kreolov (potomkovia Španielov)
 - úradný jazyk – Španielčina a používajú sa tu aj desiatky indiánskych dialektov
 - vysoká zadlženosť štátu, zlá sociálna situácia ⇒ nezákonná emigrácia do USA
 - katolíci
- nerastné suroviny:
 - ropa, zemný plyn – ťažba v šelfe Mexického zálivu a spracovanie v mestách Tampico a Veracruz
 - meď – na severozápade, striebro – Mexická plošina
 - čierne uhlie a železná ruda – Rio Grande (spracovanie – Monterrey)
 - polymetalické rudy
- priemysel:
 - ťažobný (ropa → petrochemický, rudy)
 - energetický (vodné a hlavne tepelné elektrárne)
 - hutníctvo železa, medi (Monterrey)
 - strojársky (Monterrey, Mexico City)
 - textilný (Mexico City – z vlny a bavlny), potravinársky
- poľnohospodárstvo:
 - rastlinná výroba:
 - červnozeme a žltozeme
 - Mexická plošina – ako v miernom pásme – kukurica, pšenica, proso, ovocie, zelenina, bavlna, krmoviny
 - Kalifornský záliv – subtropické plodiny – citrusy
 - Yucatán – ryža, cukrová trstina, káva, kakao, ananás, mango, palma olejná, sisal, kaučukovník (export – cukrová trstina, káva, ananás)
 - živočíšna výroba:
 - Mexická plošina – ovce, kozy, somáre, kone, hovädzí dobytok (menej – je tu málo pasienok a lúk)
 - pobrežie – perlorodky, korytnačky, rybolov (tuniaky)
- mestá – Mexico City (22 mil. obyvateľov), Monterrey, Guadalajara, Tampico, Veracruz, Puebla, Acapulco
- CR – hlavne z USA do oblasti Acapulca
- doprava – málo rozvinutá (zlé železnice a cesty), dôležitá je letecká doprava (vo veľkých mestách sú medzinárodné letiská)

Ostatné štáty

- Belize, Guatemala, Honduras, Salvador, Nikaragua, Kostarika, Panama
- rozvojové štáty (boli dlho kolóniami, časté zmeny režimov, zemetrasenia, sopečná činnosť, cyklóny), prevláda v nich poľnohospodárstvo (až na Kostariku a Panamu)
- banánové republiky (vývoz banánov)
- poľnohospodárstvo – cukrová trstina, kávovník, kakaovník, ryža, kukurica, pšenica
- dovoz základných potravín
- Kostarika:

- chemický, potravinársky a textilný priemysel
- už 150 rokov samostatná, od 1983 je to neutrálny štát a nemá armádu
- Panama:
 - prieplyv (od 1.1.2000 patrí Paname → zisky)
 - priemysel – potravinársky, chemický, textilný

ŠTÁTY JUŽNEJ AMERIKY

- prírodné podmienky:
 - charakteristické – pampy, Andy, Amazónia, sopky
 - pohoria – Andy, Guayanská, Brazílska vysočina
 - nížiny – Orinocká, Laplatská, Amazonská
 - plošiny – Matto Grosso, patagónska, Grand Chaco
- dostatok nerastných surovín – železná ruda, meď (Chile), ropa (Venezuela, Ekvádor)
- anglofónna (západ – francúzština), španielska, katolícka, vojenské diktatúry
- rasové zloženie:
 - indiáni, mestici – andské štáty bez Chile
 - černosí, mulati – Brazília (aj Portugalci)
 - Argentína (95 %), Chile, Uruguaj – belosi
- lepšia životná úroveň – Argentína, Chile, Uruguaj (upadá), (Brazília)

Andsko-Guayanská oblasť

- Kolumbia, Venezuela, Francúzska Guayana, Guayana, Surinam
- povrch – Orinocká nížina, Guayanská vysočina, výbežky Ánd (Kolumbia)
- na plošinách – llanos – savana (tropická, vlhká klíma)
- Kolumbia:
 - 36 mil. obyvateľov (hlavne mestici a miešanci)
 - migrácia do Venezuely (lepšie podmienky)
 - 2. najvyspelejší štát oblasti
 - nerastné bohatstvo – ropa, zlato, čierne uhlie, rudy
 - priemysel – potravinársky, textilný, chemický, strojársky, hutnícky
 - poľnohospodárstvo – kávovník, kaučukovník, chinínovník, cukrová trstina, kukurica, ryža; ovce, kozy, dobytok
 - mestá – Bogota (hlavné, 3 mil. obyv.), Medellin, Cali
- Venezuela:
 - 25 mil. obyvateľov (45 % mestici, 25 % mulati, 20 % belosi; vysoká urbanizácia – 87 %)
 - najvyspelejší štát oblasti, prosperita z vývozu ropy (bezplatné zdravotníctvo a vzdelanie, lacné spoje a kvalitné cesty)
 - nerastné bohatstvo – ťažba ropy (Maracaibo, dolný tok Orinoca; 4 % svetových zásob), mangán, železná ruda, asfalt, diamanty
 - záplavy (1999 – 30000 ľudí mŕtvych)
 - priemysel – hutnícky (významné oceliarstvo), petrochemický (2. po Mexiku v Latinskej Amerike), strojársky, potravinársky, textilný
 - poľnohospodárstvo – dobytok, perlorodky; kakao, káva, obilniny, ovocie
 - mestá – Caracaz (hlavné; 4 mil. obyv.), Maracaibo, Valencia
- Guayana, Surinam, Francúzska Guayana:
 - nižšia úroveň (koloniálna závislosť, málo surovín)
 - Surinam, Francúzska Guayana – hlavne černosí a mulati
 - nerastné bohatstvo – bauxit (→ hliník), zlato, diamanty

Karibská oblasť

- Malé a Veľké Antily
- Veľké Antily:
 - Kuba, Jamaica, Haiti, Portoriko, menšie ostrovy
 - tropické, vlhké podnebie, v zime – rekreácia (vtedy nie je tak vlhko)
 - nerastné bohatstvo – asfalt, nikel (Kuba), meď, zlato, bauxit (Haiti, Jamaica), zinok
 - priemysel – petrochemický, potravinársky, textilný, drevospracujúci (Jamaica), strojársky (Kuba)

- poľnohospodárstvo – plantáže – tabak (Kuba)
- cestovný ruch – Bermudy, Bahamy, Dominikánska republika
- významné bankovníctvo
- 1961 – Kubánska kríza – záujem USA aj ZSSR ⇒ hrozila 3. svetová vojna

Andské štáty

- Ekvádor, Peru, Bolívia, Chile
- náhorná plošina Altipláno – dobytok, poľnohospodárstvo, málo nížin (Amazonská v Peru)
- jazero Titicaca – 3811 m.n.m
- niekoľko činných sopiek – Aconcagua, Chimborázo, Cotopaxi
- najvyspelejší štát – Chile (ale aj tu veľa rozvrátov – Pinochet)
- nerastné bohatstvo:
 - Chile – meď, čílsky liadok, molybdén, striebro
 - Bolívia – zlato, cín, antimón, volfrám
 - Ekvádor – ropa, zlato

Argentína

- 34 mil. obyvateľov
- obilnica sveta na pšenicu
- prevláda živočíšna výroba (veľa mäsa)
- export – káva, banány, citrusy, cukrová trstina
- futbal – šport č. 1 – keď sa hrá futbal, všetko ostatné stojí
- aj s Chile – najvyššia úroveň

Brazília

- 155 mil. obyvateľov (55 % sú belosi)
- priemyselná krajina – patrí medzi top 10 štátov (novoindustrializovaná krajina):
 - lacná pracovná sila
 - 50 % výroby na export
 - svetové ložiská Fe
 - nedostatok ropy je kompenzovaný prebytkom cukrovej trstiny → autá na alkohol (asi tretina)
 - obchod hlavne s USA, Kanadou, ale aj s Európou (veľa zahraničných firiem)
- nerovnomerne zaľudnená, málo ľudí žije v Amazónii, veľa na východnom pobreží
- veľké pôžičky (investovali do rozvoja okolo 155 mil. USD)
- poľnohospodárstvo:
 - káva (1. miesto), banány, citrusy, cukrová trstina, tropické ovocie, kakao
 - extenzívny chov dobytka (2. miesto) – vývoz mäsa a kože
 - kone (1. miesto)
 - pampy – pšenica
- futbal – podobne ako v Argentíne

EURÓPA

PREHLAD

- rozlohou najväčšie štáty:
 1. Ukrajina – 603 000 km²
 2. Francúzsko – 551 500 km²
 3. Španielsko – 504 782 km²
 4. Švédsko – 450 000 km²
 5. Nemecko – 357 010 km²
- rozlohou najmenšie štáty:
 1. Vatikán – 0,44 km²
 2. Monako – 1,95 km²
 3. Gibraltár – 6,5 km²
 4. San Marino – 61 km²
 5. Lichtenštajnsko – 160 km²
 6. Malta – 314 km²
 7. Andorra – 453 km²
 8. Luxembursko – 2586 km²
- štáty najväčšie počtom obyvateľov:
 1. Nemecko – 80 mil.
 2. Taliansko – 58 mil.
 3. Veľká Británia – 58 mil.
 4. Francúzsko – 58 mil.
 5. Ukrajina – 52 mil.
 6. Španielsko – 42 mil.
- Rusko – 17 075 000 km², 149 mil. obyvateľov
- Slovensko – 49 000 km²; Bratislava – 368 km²
- monarchie: Veľká Británia, Belgicko, Španielsko, Holandsko, Lichtenštajnsko, Švédsko, Nórsko, Monako, Luxembursko

PRÍRODNÉ POMERY

- kontinentalita – čím ideme ďalej do vnútrozemia, tým má podnebie viac pevninský charakter (menej zrážok, väčšie výkyvy teplôt)
- ostrovy: Island, Nová Zem, Baleáry, Korzika, Sardínia, Sicília, Kréta, Peloponéz, Iónske ostrovy, Palmatské ostrovy, Alandy, Ibiza, Kaklady
- polostrovy: Škandinávsky, Kola, Kanin, Jutský, Bretónsky, Pyrenejský, Apeninský, Krym

JAZYKY

- indoeurópska jazyková rodina:
 - germánske – nemčina, angličtina, galčina, holandčina, dánčina
 - románske – španielčina, taliančina, francúzština, rumunčina
 - slovanské a baltské:
 - baltské – litovčina, lotyščina, helénske – gréčtina
 - slovanské – západné (slovenčina, čeština, ...), východné (ruština, bieloruština, ...), južné (bulharčina, ...)
 - nepatria sem estónčina (albánska), fínčina, maďarčina (ugrofínske)

STREDNÁ EURÓPA

- Nemecko, Poľsko, Slovensko, Česko, Maďarsko, Lichtenštajnsko, Švajčiarsko, Rakúsko
- štáty Vyšehradskej štvorky (Česko, Slovensko, Poľsko, Maďarsko) sú najvyspelejšími postsocialistickými štátmi (po Slovinsku)
- postkomunistické štáty:
 - majú energeticky náročný priemysel, lebo pred pádom železnej opony k nám boli dovážané energie a suroviny zo ZSSR za zlomok svetových cien.
 - existuje tu problém s odbytom, lebo kapacity tovární boli plánované na celý blok RVHP, preto je tu aj vysoká nezamestnanosť
 - v súčasnosti tu prebieha privatizácia, vďaka ktorej tu je obrovská korupcia.

Poľsko

- 40 mil. obyvateľov
- rozloha – 312 000 km²
- HDP = 3000 USD/obyv.
- prímorský štát – more mu zabezpečuje spojenie so svetom
- klíma – daždivá, vlhká, tuhé zimy, teplé letá
- pôdy – horšie, močaristé, piesočnaté, prevládajú borovicové lesy
- poľnohospodárstvo:
 - zemiaky, raž, cukrová repa
 - extenzívny chov hovädzieho dobytku a ošípaných
 - rybolov
- najviac je zaľudnený juh a juhozápad, viac než 60 % urbanizácia
- nerastné bohatstvo – uhlie, olovené, zinkové a medené rudy, kamenná soľ, síra
- priemysel:
 - Sliezske je hlavná priemyselná oblasť
 - strojársky (výroba námorných lodí – Gdansk, Gdynia, Štetín; lokomotívy, železničné vagóny, poľnohospodárske stroje)
 - hutnícky, chemický, elektrotechnický, textilný (Lodž)
- hlavné mesto – Varšava – 1,5 mil. (predtým bol Krakov)

Maďarsko

- 10,3 mil. obyvateľov
- rozloha – 93 000 km²
- HDP = 3000 USD/obyv.
- vnútrozemský štát
- klíma – teplá až horúca, primerané zrážky
- pôdy – najkvalitnejšie v Európe ⇒ hlavný poľnohospodársky zásobovač Európy; málo lesov
- poľnohospodárstvo:
 - kukurica, pšenica, teplomilná zelenina a ovocie (paprika, melóny, marhule, broskyne), vinič
 - chov ošípaných a hydiny
- nerastná surovina - bauxit
- priemysel:
 - potravinársky
 - strojársky (autobusy Ikarus)
 - chemický
- rovnomerne zaľudnené
- CR – termálne pramene, výborná kuchyňa, Balaton (maďarské more)
- hlavné mesto – Budapešť (2,1 mil.) – hlavné mesto európskej sexturistiky

Česká republika

- Český masív je starší než pohoria na Slovensku ⇒ povrch je miernejší – nie sú tu ani veľké nížiny (až na Polabskú) ani vysoké pohoria (až na Krkonoše)
- málo lesov (až na Šumavu (tu je zachovaná príroda, lebo za komunizmu to bolo územie hranice so „zlým“ Nemeckom a neosídľovalo sa to tu), Krušné hory)
- nerastné suroviny – uhlie v severných Čechách a na severnej Morave → najznečistenejšia časť územia
- priemysel:
 - najväčšie stredisko – Praha, po nej Plzeň
 - postkomunistická ekonomika zameraná na ťažký priemysel (hutnícky, strojársky, chemický), ktorý je energeticky náročný, oproti slovenskému však pestrejší a výrobky sú kvalitnejšie
 - strojársky priemysel – hlavne dopravný – lietadlá (malé osobné, športové – pri Prahe – značka Zlín), lokomotívy, električky, trolejbusy, autobusy (Karosa – Vysoké Mýto), nákladné autá (Tatra - Kopřivnice, Liaz – Liberec, Avia – Praha), osobné autá (Škoda – Mladá Boleslav)
 - hutnícky – Kladno – ako VSŽ ⇒ útlm
 - zbrojovka Brno – ľahké pechotné zbrane
 - potravinársky – čokoláda, cukor, alkohol (pivo, Becherovka)

- textilný priemysel upadá
- poľnohospodárstvo – podobné nášmu
- cestovný ruch:
 - Praha, Karlove Vary
 - hrady a zámky (nie zrúcaniny)
 - každé mestečko má zachované historické jadro (Český Krumlov, Telč)
 - krásne skalné útvary (Český ráj, okolie Jičína)

Rakúsko

- federatívna republika, demokracia
- alpský štát (väčšinu územia zaberajú Alpy)
- 9 spolkových krajín: Viedeň, Salzburg, Vorarlbersko, Štajersko, Korutánsko, Burgundsko, Horné Rakúsko, Dolné Rakúsko
- najvýznamnejšie mestá: Viedeň (hl. mesto), Salzburg, Linz, Graz, Innsbruck, Klagenfurt
- priemysel je sústredený hlavne do povodia Dunaja, vo Viedni je rafinéria ropy
- veľa lesov
- plodiny sú rovnaké ako u nás

Švajčiarsko

- federatívna republika (26 kantónov), demokracia; názov konfederácia majú iba v názve
- alpský štát
- veľmi vysoká životná úroveň (jeden z prvých piatich štátov na svete)
- 7 mil. obyvateľov (pomerne málo obyvateľov, aj to prispieva k vysokej životnej úrovni)
- najstaršia európska krajina, neutralita (nie sú ani v OSN; ale spolupráca áno – červený kríž, ...)
- do žiadneho vojnového konfliktu sa nezapojilo od tridsaťročnej vojny,
- 4 úradné jazyky – nemčina, rétoromančina, francúzština, taliančina
- najväčšie mestá – Zürich, Ženeva, hlavné mesto Bern
- priemysel:
 - nemajú nerastné bohatstvo ani drevo ⇒ taký, ktorý nepotrebuje energiu ani suroviny (presná, jemná mechanika)
 - hodinky, meracie prístroje, elektronika
- poľnohospodárstvo – obilie, zemiaky, nie veľký význam (pre Európu; významné syry)
- CR – Alpy
- hospodárstvo sa sústreďuje do údolí
- banky – stabilné, neutralita, utajenie
- veľa kvalitných protiatómových krytov (strach pred atómovou vojnou) – aj školy, obchody, schopnosť prežiť tu až niekoľko rokov
- armáda – profesionálna, každý muž má doma zbraň a je za ňu zodpovedný, pri mobilizácii zoberie zbraň a bicykel a ide na miesto stretu

Nemecko

- vyspelá krajina, spolková republika, federatívny štát (spolkové krajiny sú napr. Švábsko, Bavorsko, Sasko, Lotrinsko, Falcko, ...)
- 79 mil. obyv.
- vymierajúca populácia (bežné 1 dieťa na rodinu), vysoká hustota osídlenia
- problémy s prisťahovalcami (Turci, Taliani, Portugalci)
- najdlhšia sieť diaľnic
- priemysel:
 - hlavne v Porýní a Porúří (rýnsko-rúrska konurbácia – hutnícky a chemický priemysel) a na juh od Berlína až po Čechy
 - chemický, elektronický, strojársky (→ dopravný – BMW, VW, Mercedes, Audi)
 - potravinársky (Mníchov)
 - odevný (Adidas)
- poľnohospodárstvo – raž, zemiaky, cukrová trstina
- mestá:
 - hlavné mesto Berlín (3,4 mil.), bývalé hlavné mesto Bonn (zostali tu štátne orgány)

- Frankfurt – najväčšie, najmodernejšie letisko, finančné centrum Nemecka (je tu najväčšia suchozemská burza Európy – v Londýne je väčšia a plánuje sa ich spojenie)
- Hamburg – najväčší prístav (1,6 mil.)
- Bremen, Stuttgart, Mníchov (centrum Bavarska) – miliónové mestá
- Nemecko sa po 2. svetovej vojne pozviechalo tak rýchlo, lebo:
 1. neinvestovalo do armády (malo zákaz)
 2. dostalo pomoc od západu (hlavne USA) – Marshalov plán
 3. tu žijú zväčša pracovití, presní, disciplinovaní, poctiví ľudia

ZÁPADNÁ EURÓPA

- republiky: Francúzsko a Írsko
- monarchie: Veľká Británia a Benelux
- veľkovejvodstvo: Luxembursko
- je tu historický základ modernej priemyselnej Európy
- okrem Írska a s Nemeckom najrozvinutejšie krajiny Európy
- najnerozvinutejšie krajiny Európskej únie sú Írsko, Portugalsko a Grécko

Štáty Beneluxu

Štát	Hlavné mesto	Počet obyv. (mil.)	HDP
Holandsko	Amsterdam	15,5	21 000
Belgicko	Brussel	10	22 000
Luxembursko	Luxemburg	0,4	31 000

- od roku 1948 – hospodárska únia:
 - je povolený voľný pohyb tovarov a ľudí
 - je to jednotná ekonomická zóna
 - každý štát má vlastnú menu a daňový systém
- vysoká životná úroveň
- malé krajiny, veľmi husto zaľudnené (najhustejšie zaľudnená časť Európy)
- s Dánskom a Švédskom sú to aj najliberálnejšie krajiny Európy (asi najviac – Amsterdam) – najväčšia tolerancia rôznych rás, pohlavnej orientácie, drog, ...
- v Holandsku a Dánsku je najhustejšia cestná a železničná sieť v Európe (diaľnice aj nad morom)
- sú tu len nížiny, jedinou vysočinou sú Ardely
- elektronický a chemický priemysel (Holandsko a Belgicko – Philips); postupne tu upadá ťažký priemysel
- poľnohospodárstvo – chov hovädzieho dobytku, kvety, podobné plodiny ako u nás

Holandsko

- 15 – 16 mil. obyv.
- krajina drevákov, syrov, tulipánov, veterných mlynov
- najhustejšie osídlená krajina, najnižšie položená krajina (leží aj v zápornej nadmorskej výške, najvyšší bod má len okolo 340 metrov nad morom)
- väčšie mestá sú: Amsterdam, Rotterdam (cez milión obyvateľov), Haag (sídlo vlády, 0,7 mil.), Utrecht (0,5 mil.)
- najrozsiahlejšia ťažba zemného plynu (Severné more) v Európe (okrem Ruska)
- veľa kanálov (grachty) – odvodňovanie veternými mlynmi
- jazyk – holandčina
- polovica príjmov je z vývozu
- obyvateľstvo:
 - veľká časť používa na dopravu bicykel
 - veľmi tolerantné a liberálne (legálna je marihuana a eutanázia, tiež je tu veľmi zaujímavý postoj k prostitúcii)
- veľa prístavov (Amsterdam, Rotterdam)
- poľnohospodárstvo – chová sa tu najmä hovädzí dobytok, pestuje sa zelenina a povestné tulipány

Belgicko

- 10 mil. obyv.
- je chudobné na suroviny, preto ich dováža a vyváža hotové výrobky
- väčšie mestá sú Brussel (1,4 mil.), Antwerpy (0,67 mil.)
- prísna federácia – dva národy, ktoré sa nemajú veľmi v láske ⇒ tendencia rozdeliť sa
- sever – Flámsko – flámčina
- juh – Valónsko – francúzština

Luxembursko

- 380 000 obyv.
- obchodné a finančné centrum
- v minulosti tu bol ťažký priemysel, ktorý však stále má v štáte vysoké postavenie

Veľká Británia

- monarchia
- 244 000 km²
- 59 mil. obyvateľov
- hlavné mesto: Londýn
- obyvateľstvo:
 - ľudia sú tu protestantského vierovyznania (Severné Írsko patrí síce Veľkej Británii, ale prevládajú tam katolíci)
 - veľa prisťahovalcov z bývalých kolónii, v Británii platia tvrdé imigračné opatrenia
 - Briti sú prehnane sebavedomí
- mestá:
 - centrá – Londýn (7 mil.), Birmingham (1 mil.), Leeds (0,7 mil.) Sheffield (0,5 mil.), Manchester (0,4 mil.)
 - Dover je prístavné mesto a je to brána do Európy
 - priemyselné centrum – stredné Anglicko, okolie Londýna, Liverpool – Birmingham
- atómové elektrárne
- čierne uhlie
- sú tu len veľmi malé teplotné výkyvy a sú tu veľmi časté hmly čierne uhlie
- poľnohospodárstvo – zemiaky, ovocie, pšenica, ...
- Škótsko:
 - hlavné mesto – Edinburgh
 - významné centrum – Glasgow
 - krásna príroda

Írsko

- republika, väčšinu obyvateľstva tvoria tvrdí katolíci
- Írsko je dosť riedko osídlené
- málo priemyslu – potravinársky, strojársky
- chudobný štát, zaostáva, peniaze do neho pumpuje EU
- podobné Slovensku
- dá sa tu platiť britskými librami, opačne nie

Francúzsko

- republika
- koloniálna a jadrová veľmoc, výborná doprava, priemysel, životná úroveň, ekonomicky 2. v Európe (po Nemecku)
- pestrá krajina
- hlavné mesto: Paríž:
 - 9 mil. obyvateľov v aglomerácii – najhustejšie zaľudnená oblasť
 - svetová metropola, historické, móдне centrum, centrum umenia (kolíska gotiky), kozmetiky
 - s územím smerom ku hraniciam s Belgickom najpriemyselnejšia oblasť
 - najnafúkanejší ľudia vo Francúzsku
 - bulváry – zo zbúraného centra – obrovské ulice aj niekoľko kilometrov dlhé
 - moderná architektúra

- veľké mestá: Lyon, Marseille (prístav, rafinéria), Bordeaux, Nice (letisko, centrum Azúrového pobrežia)
- výborná poloha – 2 moria – na obchod, ...
- povrch – všetky útvary – najvyšší vrch Európy Mont Blanc, Alpy, Vogézy, Veľká francúzska nížina, veľa lesov, divá príroda – Stredofrancúzsky masív – nezaľudnený
- poľnohospodárstvo:
 - poľnohospodárska veľmoc – v 1. sektore je zamestnaných až 7 % obyvateľstva (asi dvojnásobok normálu)
 - obilnica Európy
 - juh – teplá stredomorská klíma – tabak, citrusy, teplomilná zelenina a ovocie, levanduľa – voňavky
- bohaté prírodné zdroje – urán, železná ruda, bauxit, drevo
- priemysel:
 - všetky odvetvia, prevládajú moderné
 - potravinársky – víno (Bordeaux, Champagne), plesnivé syry, koňak
 - strojársky – dopravný (lietadlá – Airbus, Mirage, Concorde, rýchlolok – TGV – až 500 km/h, autá - Citroen, Renault, Peugeot)
 - chemický – Michelin
 - farmaceutický, kozmetický (Paríž)
 - veľa jadrových elektrární – až dve tretiny produkcie energie
 - optické prístroje
 - jeden z piatich najväčších výrobcov zbraní – stíhačky, jadrové zbrane, námorníctvo
- obyvateľstvo:
 - Francúzsko je nerovnomerne osídlené, sever krajiny je osídlený husto, kým juh je osídlený riedko
 - niekoľko miliónov prisťahovalcov (černosi, Arabi)
 - sú tu aj národnostné menšiny: Baskovia (úpätie Pyrenej) a Bretónci
 - namyslení ako Briti, najväčší nacionalisti (veľmi neradi sa na svojom území rozprávajú iným jazykom, hlavne nie nemčinou)
- CR – turisticky najnavštevovanejší štát Európy – ponúka všetko (až 50 mil. návštevníkov ročne)
- jedna z najlepších pozemných armád, vyvíjajú nové zbrane
- kinematografia – špička (najlepší s Talianskom)

SEVERNÁ EURÓPA – ŠKANDINÁVIA

Štát	Hlavné mesto	Počet obyv (mil.)	Rozloha (tis. km ²)	Charakteristika
Švédsko	Stockholm	8,7	450	dopravné strojárstvo
Nórsko	Oslo	4,3	324	ropa, rybolov, výroba hliníka
Dánsko	Kodaň	3,2	43	mliečne výrobky, mäso, ryby
Fínsko	Helsinki	5	338	drevo
Island	Reykjavik	0,27	103	rybolov, horúce pramene, skleníkové poľnohospodárstvo

- štáty Island, Nórsko, Fínsko, Švédsko, Dánsko (z toho Nórsko, Švédsko a Dánsko sú kráľovstvá)
- je tu najzachovalejšia príroda v Európe, veľmi si ju chránia
- krátke letá, dlhé zimy
- obyvateľstvo:
 - riedke zaľudnenie, veľká rozloha
 - ľudia sú tu veľmi športovo založení (každé dieťa na základnej škole má od štátu športové vybavenie na 12 rôznych športov; skoro v každom meste je zimný štadión; sauna je fínsky vynález)
 - vysoká sociálna starostlivosť, vysoký priemerný vek
- štáty majú silné ekonomiky (najmä Švédsko):
 - vysoká životná úroveň, vysoké HDP
 - najvyššie ceny potravín a služieb v rámci Európy (jeden chlieb stojí v prepočte okolo 200 Sk); mliečne výrobky sú lacnejšie, lebo sú dotované štátom
 - dovolenka v hoteli v Španielsku je výhodnejšia ako ostat' doma
- obrovské rozlohy štátov, väčšinu územia tvoria lesy a hory (okrem Dánska)
- Dánsko má najvyspelejšie a najvýkonnejšie poľnohospodárstvo na svete
- prevláda protestantské vierovyznanie, ľudia sú veľmi tolerantní k iným menšinám (podobne ako v štátoch Beneluxu)
- je tu silná prohibícia alkoholu (Švédsko, Nórsko):

- liehoviny sa môžu predávať len v špecializovaných obchodoch
- veľké daňové zaťaženie na alkoholické nápoje
- nízka úroveň kriminality (prichádzajú prístáhovalci a s nimi stúpa aj kriminalita)
- v Švédsku a Nórsku sa môže stanovať hocikde vo voľnej prírode, je to zo zákona povolené
- všade vo fjordoch sa môžu loviť ryby, dokonca aj v národných parkoch za manipulačný poplatok
- pre turistov existujú miesta, kde ani po dvoch týždňoch pochodu nestretnete človeka, ale sú tam urobené zruby s potravinami a telefónom
- pred 100 rokmi bola v Nórsku chudoba ako u nás (objavili ropu v Severnom mori a zlepšilo sa to)
- priemysel:
 - 80 % elektrickej energie je z hydroelektrární
 - v Nórsku sa dokonca vyrába hliník
 - vo Švédsku sa nachádza najkvalitnejšia železná ruda na svete
 - vo Švédsku je rozvinutý priemysel
 - drahé, kvalitné výrobky
 - legendárne strojárstvo (SAAB-SCANIA, VOLVO)
 - drevársky a nábytkársky priemysel (IKEA)
 - výroba papiera a celulózy (TETRAPAK)

JUŽNÁ EURÓPA

Španielsko

- oblasti:
 - Katalánsko – najrozvinutejšia oblasť, chcú sa odtrhnúť
 - Madrid s okolím – rozvinutá oblasť
 - Baskicko – nenávidia Španielov (Bilbao, San Sebastian)
 - Andalúzia – vysoká kriminalita, problémy s pitnou vodou, ľudia sú nečistotní, hluční (Sevilla, Granada, Cordoba)
- povrch a vodstvo:
 - hornatý (Pyreneje, Sierra Nevada, Katábrijské vrchy) – jedna z najvyššie položených krajín Európy
 - v centrálnej časti je náhorná plošina Meseta vysoká asi 600 metrov
 - rieky Tejo, Ebro, Guadalquivir
- podnebie je podobné ako v Afrike (max. teplota 52 °C)
- osídlenie:
 - najhustejšie na pobrežiach, v okolí miest Madrid a Barcelona a na severe krajiny
 - centrálna časť je osídlená relatívne riedko
- novoindustrializovaná krajina, zaostáva za Európskym štandardom
- priemysel:
 - sústreďuje sa najmä v Baskicku a Katalánsku
 - chemický, potravinársky, strojársky (SEAT) a hutnícky
 - dosť nerastných surovín
- poľnohospodárstvo:
 - nemá tu priaznivé podmienky na rozvoj (veľmi teplé letá, tuhé zimy a nekvalitné pôdy)
 - na zavlažovaných územiach sa pestujú na export tabak, ryža, vinič, olivy (Andalúzia) a citrusy (vyrobia najviac citrónov na svete)
 - významná produkcia korkového dubu
- CR – veľké príjmy (po Francúzsku druhá najnavštevovanejšia krajina v Európe)
- cenné islamské pamiatky na juhu, riviéra Stredozemného mora
- v Baskicku bojuje za samostatnosť teroristická organizácia ETA, aj Katalánci chcú samostatnosť
- Španieli sú tuhí fajčiari, bordelári, a veľmi leniví – „mañána”

Taliansko

- jeden z piatich najvyspelejších a najväčších štátov Európy
- patria mu ostrovy Sicília a Sardínia
- polostrov Kalabria – najchudobnejšia časť Talianska (celá časť južne od Neapola je zaostalá asi tak ako Portugalsko, a preto sú tu veľmi lacné potraviny a iné obchodné tovary)
- poľnohospodárstvo:

- prevláda živočíšna výroba (pre poľnohospodárstvo sú tu veľmi nevhodné podmienky – veľké teplá, málo zrážok, nekvalitné pôdy)
- Sicília je obilnicou Talianska
- citrusy, pomaranče, olivy a vinič
- na severe je hlavnou hospodárskou oblasťou Pádská nížina
- nachádza sa tu vysokovýkonné moderné poľnohospodárstvo
- priemysel:
 - veľmi rozvinutý moderný priemysel
 - veľké priemyselné centrá (Torino – FIAT, Miláno – bankové a obchodnícke centrum)
 - vybudovaná vynikajúca infraštruktúra
- CR – tretia najnavštevovanejšia krajina v Európe (majú prímorské letoviská, zachovalé antické pamiatky)
- Janove – najväčší Taliansky prístav
- z dôvodu rôznej rozvinutosti existujú snahy rozdeliť Taliansko
- v Taliansku sa zrodila renesancia, je tu veľmi silne prezentovaná

JUHOVÝCHODNÁ EURÓPA (BALKÁN)

- hospodársky vyspelé štáty sú Grécko a Slovinsko (Grécko je jeden z troch hospodársky najslabších člankov v rámci EÚ)
- hospodársky najzaostalejšie štáty v rámci Európy sú Albánsko, Macedónsko, Bosna a Hercegovina a Bulharsko (Albánsko je najchudobnejšia Európska krajina)
- poľnohospodárstvo:
 - sú tu úrodné pôdy
 - kukurica, pšenica, ovocie a zelenina
 - oblasť je však aj dosť hornatá, je tu viac pahorkatín ako nížin, v týchto oblastiach prevláda pastiersky spôsob života
- priemysel:
 - málo rozvinutý (väčšinou je len ťažký)
 - suroviny sú len v časti bývalej Juhoslávie a Rumunsku (v Rumunsku je dosť veľa ropy)
- dosť chudobná oblasť, politicky najmenej stabilný región (odjakživa to bola problémová oblasť)
- obyvateľstvo:
 - mnohé národy: Albánci, Bulhari, Rumuni, Turci a Gréci
 - žije tu dosť Slovákov a tiež Rómov
- rieky Sáva a Dunaj
- grécka kultúra je v súčasnosti v úpadku

Štáty bývalej Juhoslávie

Štát	Hlavné mesto	Počet obyv. (mil.)
Slovinsko	Ljubljana	2
Chorvátsko	Zagreb	4,7
Bosna a Hercegovina	Sarajevo (1,5 mil.)	4,6
Juhoslávia	Belehrad	10,5
Macedónsko	Skopje (0,4 mil.)	2,2

Juhoslávia

- tvoria ju Srbsko a Čierna hora
- vznikala pred prvou svetovou vojnou
- nepustili sem sovietsku červenú armádu (diktátor Tito sa odmietol podriaďiť príkazom z Moskvy)
- existovali tu aj nejaké kapitalistické prežitky, napríklad súkromné podnikanie
- nebola členom ani RVHP a ani Varšavskej zmluvy
- národnostné problémy tu existovali vždy
- po Titovej smrti v roku 1980 tu nastávajú obrovské problémy
- Srbi boli najväčší národ, potom Chorváti
- v roku 1990 sa od Juhoslávie odtrhlo Slovinsko a Chorvátsko

- Juhoslovanská armáda pod velením Srbov samozrejme zasiahla

Macedónsko a Čierna hora

- Macedónsko má HDP len 820\$ na rok a obyvateľa, preto je tu veľká bieda; hornaté
- málo priemyslu a len ťažobný a nejaký strojársky

Slovensko

- najrozvinutejší štát bývalej Juhoslávie, lepšia ekonomika ako u nás (moderný priemysel a vynikajúca infraštruktúra)
- priemysel: strojársky, chemický, potravinársky
- národ je kultúrne podobný kultúre západnej Európe

Srbsko

- poľnohospodárstvo:
 - úrodné pôdy
 - pšenica, kukurica, slnečnica
- priemysel:
 - nerastné bohatstvo: Pb, Cu
 - strojársky, chemický, potravinársky
- na severe je provincia Vojvodina, darí sa tu poľnohospodárstvu, žijú tu preto početné menšiny Slovákov, ale prevládajú tu Maďari
- na juhu je provincia Kosovo, v súčasnosti (V. 1999) tam prebieha genocída kosovských albáncov, budúcnosť tohto regiónu je neistá
- prevláda tu pravoslávna cirkev
- používajú azbuku

Chorvátsko

- poľnohospodárstvo:
 - úrodné
 - kukurica, pšenica, vinič, ovocie
- priemysel: chemický, strojársky
- hovoria rovnakým jazykom ako Srbi (srbochorváčtinou), ale píšu latinkou
- typickí južania
- vyspelejšie ako Srbsko
- prevažne katolíci
- prístavy: Rijeka, Split, Dubrovnik
- pohodová mentalita – “Nema problema”

Bosna a Hercegovina

- poľnohospodárske plodiny: pšenica, kukurica, ovocie; chov oviec
- prírodné zdroje: uhlie, rudy, vodná E
- žijú tu Srbi, Chorváti a moslimovia

Albánsko

- ekonomicky najzaostalejšia krajina Európy:
 - bol tu komunizmus, zvrhnutý počas MS vo futbale
 - padla aj ekonomika, stále tu pretrvávajú problémy so zásobovaním,
 - jediná európska krajina v ktorej reálne hrozí hladomor
- krajina bunkrov, na každého obyvateľa je tu asi jeden betónový bunker
- veľmi málo asfaltových ciest
- veľmi ľahký prístup k zbraniam
- skoro vôbec tu neexistuje priemysel, väčšina ľudí sa živí poľnohospodárstvom

Grécko

- je to kolíska európskej kultúry

- sú členom Európskej únie a aj NATO
- veľkú časť územia tvoria ostrovy v Egejskom mori (je ich vyše 2 000)
- priemysel:
 - nie je tak rozvinutý ako v iných krajinách EÚ
 - jedna z troch najslabšie rozvinutých krajín EÚ
 - potravinársky, hutnícky a textilný priemysel
- CR – veľký zdroj prímov
- poľnohospodárstvo:
 - dôležitý zdroj prímov
 - najmä pšenica, ovocie, zelenina a tabak
 - rybolov je v súčasnosti v útlme, lebo ložiská sú zdecimované
- veľmi veľká obchodná flotila
- väčšinu obrátov tvoria malé firmy, ktorým chýba kapitál
- Gréci majú malú produktivitu práce
- spory s Tureckom o ostrovy a časti Egejského mora

Bulharsko

- hlavné mesto – Sofia
- 8,5 mil. obyvateľov (13 % tvoria moslimovia)
- nemá veľké nerastné bohatstvo (len hnedé uhlie); spoliehali sa na zdroje z bývalého ZSSR
- sú tu ružové plantáže a vyrába sa tu ružový olej
- Európska tabaková veľmoc
- silná ekonomická kríza
- veľká chudoba a nezamestnanosť

Rumunsko

- hlavné mesto – Bukurešť
- 22,5 mil. obyvateľov
- nerastné bohatstvo:
 - veľké zásoby nerastných surovín (hnedé a čierne uhlie, zemný plyn, ropa)
 - na Valašskej nížine sa ťaží ropa a je tam tiež rozvinuté poľnohospodárstvo
- priemysel:
 - v súčasnosti sa rozvíja iba vďaka zahraničnému kapitálu
 - za bývalého režimu tu bolo veľmi rozvinuté hutníctvo
- rozsiahle nížiny
- veľa drevených stavieb, veľmi pekná príroda
- žije tu veľa Rómov
- v rokoch 1965 – 1989 tu vládol diktátor, ktorý zakázal potraty

VÝCHODNÁ EURÓPA

Ukrajina

- hlavné mesto – Kijev (2,7 mil.)
- 52 mil. obyvateľov
- dosť nízka životná úroveň
- poľnohospodárstvo:
 - poľnohospodárska pôda tvorí 70% územia, sú tu aj veľmi úrodné černozy
 - pestuje sa tu kukurica, pšenica, slnečnice
 - má veľké prebytky, dodáva potraviny do Ruska
- obrovské nerastné bohatstvo (železná ruda, čierne uhlie); nemá ložiská ropy a zemného plynu
- priemysel je tu najmä ťažký, hlavne hutníctvo
- v roku 1986 vybuchla jadrová elektráreň Černobyľ

Bielorusko

- hlavné mesto – Minsk
- 10 mil. obyvateľov
- po roku 1960 sa tu začal rozvoj priemyslu (strojárstvo, spracovanie surovín)
- nachádza sa tu veľa močiarov
- v poľnohospodárstve produkuje najmä raž, zemiaky a ľan, ale prevláda živočíšna výroba (je to ojedinelý úkaz v Európe)

Moldavsko

- hlavné mesto je Kišiňov
- exportuje hlavne zeleninu a ovocie
- má minimálne rozvinutý priemysel

Pobaltské krajiny

Štát	Hlavné mesto	Počet obyv. (mil.)
Estónsko	Talin	1,6
Litva	Vilnius	3,8
Lotyšsko	Riga	2,7

- Estónci patria do ugrofínskej skupiny národov (podobne ako Maďari a Fíni)
- je tu najvyššia životná úroveň spomedzi bývalých krajín ZSSR (Estónsko má HDP okolo 3000\$ na osobu a rok)
- Lotyšsko je dosť úrodné, pestuje sa tu najmä raž a zemiaky
- nemajú vlastné energetické zdroje, sú závislé na Rusku
- Rusko im bráni vo vstupe do Európskych hospodárskych a bezpečnostných štruktúr
- vyrába sa tu najmä spotrebný tovar, elektrotechnika, potraviny (morské ryby)
- v Rige sú lodenice

Rusko

- hlavné mesto – Moskva (9 mil.)
- 149 mil. ľudí
- obyvateľstvo je veľmi nerovnomerne rozmiestnené (v Európskej časti žije až 80% populácie, taktiež je tu veľmi rozvinuté poľnohospodárstvo a priemysel)
- veľmi nízka životná úroveň
- ďalšie mestá sú: Sankt Peterburg (5 mil.), Nižnij Novgora (1,7 mil.), Novosibirsk (1,4 mil.)
- najväčší štát sveta (rozlohou)
- poľnohospodárstvo:
 - jačmeň, raž, najviac pšenice a zemiakov v celosvetovom meradle
 - v živočíšnej výrobe sa produkujú najmä ošípané, hydina a hovädzí dobytok
- nerastné bohatstvo:
 - je to najbohatší štát sveta na prírodné zdroje
 - čierne uhlie, železná a niklová ruda, diamant, uránové rudy
 - na Sibíri sú obrovské ložiská zemného plynu a ropy
- priemysel je najmä ťažobný a spracovanie surovín, tiež ďalšie odvetvia ťažkého priemyslu – hutnícky a chemický priemysel

Zakaukazské republiky

Štát	Hlavné mesto
Gruzínsko	Tbilisi
Arménsko	Jerevan
Azerbajdžan	Baku

- nachádzajú sa v hornatých oblastiach

Stredná Ázia

Štát	Hlavné mesto
Kazachstan	Alma Ata
Tadžikistan	Dušanbe
Uzbekistan	Taškent
Kirgistan	Fruhze
Turkmenistan	Ašchabad

- v Kazachstane sa nachádza Ruský kozmodróm Bajkonur
- počas bývalej éry tu bol islam potláčaný, teraz sa k nemu jednotlivé vlády otvorene hlás